

Teist *Cepphus grylle*, marts 1976. Fotos Robert T. Andersen.

Rapport fra Sjældenhedsudvalget for 1975

PER SCHIERMACHER HANSEN

(With an English summary: Report of the rarities committee for 1975)

INDLEDNING

Sjældenhedsudvalget bringer herved sin årlige rapport over de forekomster af sjældnere arter, der i løbet af 1975 har været forelagt udvalget og er blevet godkendte.

Udvalget har behandlet ialt 72 sager, hvoraf 52 blev godkendt, hvilket svarer til ca. 72 pct.

Godkendelsesprocenten ligger i overkanten af, hvad den har været de sidste år. Det er derfor fristende at forestille sig, at et stigende antal indsendere er blevet bedre til at iagttage, notere og beskrive sjældne fugle, når de står over for dem i naturen. Dette er et håb hos SU, idet vi stadig får breve med yderst mangelfulde beskrivelser, som ikke levner os mange muligheder for en korrekt bedømmelse.

Af hensyn til især nyere medlemmer, som ikke har den første SU-rapport (DOFT 64: 126-151, 1970), hvori der nøje er gjort rede for baggrunden for Sjældenhedsudvalgets arbejde samt givet retningslinier for indsendelse og indhold i sager til bedømmelse i SU, bringes her en mindre, lignende oversigt.

FELTIAGTTAGELSE — FELTBESKRIVELSE

Hvad er en fyldestgørende beskrivelse? vil nogle sikkert sige. Generelt vil det naturligvis sige en beskrivelse, som viser, at man har iagttaget de for arten karakteristiske kendetegn og samtidigt har kunnet udelukke nærliggende forvekslingsmuligheder. Det kan jo være nemmere sagt end gjort. Nogle fugle er ganske nemme at beskrive, idet de har mange, meget karakteristiske kendetegn (f.eks. Rødhalsed Gås, Stytteløber og Sneugle). For andre arters vedkommende er det ofte nødvendigt med et vist forhåndskendskab fra feltbøger, litteratur eller tidligere erfaring, for under iagttagelsen at bemærke og kunne beskrive de ofte små og svagt nuancerede forskelle i fjerdragt, adfærd, stemmer og lign., som netop

karakteriserer denne art og udelukker de nærliggende. Til denne kategori hører f.eks. pibe-re, mange sangere og flere rovfugle.

Sjældne fugle og fugle i det hele taget ses jo ofte kun i forholdsvis kort tid. Det drejer sig tit om sekunder eller få minutter, så det gælder derfor om at udnytte den tid, der er til rådighed, bedst muligt.

Få straks et helhedsindtryk af fuglen, så den er placeret med hensyn til størrelse, proportioner, karakteristiske farvers fordeling, silhuet, flugtmåde eller anden karakteristisk adfærd samt eventuelle stemmer. Sammenlign samtidig i tankerne eller i virkeligheden med andre, mere kendte arter. Repeter og kontroller det hele flere gange under iagttagelsen, så de større detaljer fæstnes.

Så snart man har hold på helheden, går man i mindre detaljer, hvis der er tid, og her kommer notesbogen ind i billedet. Lav bl.a. skitser — selv de mest skematiske og måske

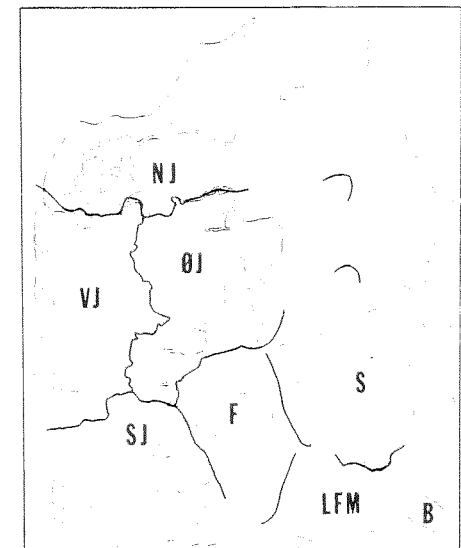

Fig. 1. Regionsinddelingen af Danmark.
The geographical regions of Denmark.

ubehjælpssomme skitser er ofte bedre end mange ord og sparer måske dyrebar tid. På skitserne fæstnes nu alle små detaljer, efterhånden som de studeres nærmere, eller efter hukommelsen, hvis fuglen er væk. Når de første detaljer er afmærket på skitsen, opdager man også meget hurtigt, hvad man i første omgang ikke fik set, og har man mulighed for det, kan man da hurtigt koncentrere sig om dette.

Sæt det hele lidt i system. Beskriv f.eks. i følgende rækkefølge: Næb, ben, isse, kind, nakke, hals, forryg, bagryg, overgump, strube, bryst, bug og undergump, idet specielt striber og pletters placering, størrelse og farver bemærkes.

Vinge og hale er ofte markant farvede og beskrives omhyggeligt, helst hver fjergruppe for sig, hvis det er muligt. F.eks.: skulderfjer, små, mellemste og store dækfjer, hånd- og armsvingfjer, ydre og indre halefjer.

Lær også én gang for alle fugledragtens terminologi.

Nu vil nogle nok sige: Alt det kan jeg slet ikke nå at se. Og det er ganske rigtigt i mange tilfælde, men det skærper iagttagelsesevnen at stræbe efter det. Har man bare få minutter til rådighed og en rimelig afstand til fuglen, er der som oftest rigelig tid til en grundig beskrivelse. Det værner også en til i andre situationer at iagttage mere detaljeret. Mange feltornithologer er egentlig forbavsende overfladiske i deres iagttagelse af fuglene.

For mange arters vedkommende er fuglenes sang eller kald vigtige holdepunkter for dokumentationen (f.eks. pibere, sangere, vadefugle mv.). Beskriv derfor stemmerne lige så omhyggeligt som fjerdragten. Det er dog ikke nogen let sag. Prøv også her at lave hurtige skitser, som viser evt. melodiforløb, lydesvarighed, styrke, tonehøjde og betoning. Vigtigt er det også at sammenligne med stemmer fra kendte arter, eller lyde man i forvejen er fortrolig med. I Feltornithologen 8: 158-160, 1966 gives en anvisning på, hvordan stemmebeskrivelser i øvrigt kan foretages.

INDSENDELSE AF BESKRIVELSER TIL SU

Notaterne, skitserne, evt. fotos, båndoptagelser og skind danner grundlaget for en eventuel beskrivelse til SU. Er man gennem sine notater mv. overbevist om rigtigheden af sin iagttagelse, bør man ikke tøve med at indsen-

de en beskrivelse. Mange er tilbageholdende af frygt for en underkendelse af deres iagttagelse, og synes at det derved er en nedvurdering af deres evner og dygtighed som feltornithologer. Dette er en helt ubegrundet frygt. Når udvalget forkaster en beskrivelse eller en meddelelse, er det med henblik på offentliggørelse i en af foreningens publikationer, og det betyder ikke, at man hævder, at bestemmelsen er forkert, eller at man drager meddelerens hæderlighed i tvivl, kun dette, at man ikke på grundlag af den forelagte dokumentation har fundet forekomsten tilstrækkeligt veloplyst og al rimelig tvivl bortvejret.

Næsten alle forkastelser sker pga. manglende detaljer ved vanskelige arter, alt for kort iagttagelsestid eller andre dårlige iagttagelsesomstændigheder som lang afstand, dårlige lysforhold o.l., altså forhold som iagttageren ikke altid har nogen større indflydelse på og derfor heller ikke kan føle sig lastet for. Send derfor roligt ind. Alle sager behandles loyalt, men kritisk og efter bedste evne. Vi mener derved, at vi får så sandfærdigt et billede som muligt af den danske fuglefauna, noget alle må være interesserede i.

Beskrivelser kan indsendes direkte til SU's sekretær: Per Schiermacher Hansen, Magleby Centralskole, 4791 Borre, eller til enten tidskriftredaktørerne eller lokalredaktøren for det pågældende område, hvori iagttagelsen er sket. Når sagen er behandlet, får indsenderen besked om udfaldet og i tilfælde af forkastelse ligeledes grunden til denne.

SU behandler i almindelighed ikke sager, som er ældre end 5 år.

Beskrivelserne bør af hensyn til arkiveringen skrives på format A4. Gerne maskinskrivet, ellers letlæselig håndskrift. Benyt kun den ene side af papiret, og skriv kun én art pr. ark. Hvis der medsendes fotos eller bånd, skal det angives om disse ønskes retur.

Selve rapporten bør indeholde: iagttagelsesdato og -år, tidsangivelse hvorunder iagttagelsen er sket, sted, biotop, vejrforhold (specielt lys-, vind- og nedbørsforhold), afstand til fuglen, anvendte kikkertstørrelser, eventuelle medobservatorer og først og fremmest en detaljeret beskrivelse af fuglen, dens stemmer og adfærd. Det er jo i første række disse forhold, der bliver bedømt. Har man tidligere erfaring med arten, bør det nævnes. Rapporten forsynes med navn og nøjagtig adresse af hensyn til senere svar.

ALMINDELIGE OPLYSNINGER OM SU

Udvalget består af følgende 8 medlemmer (pr. 1/1 1976):

Tim Andersen, Jens B. Bruun, Steen Christensen, Per Schiermacher Hansen, Erik Kramshøj, Finn Larsen, Olvar Læssøe og Knud Pedersen samt 2 suppleanter: Bent Bøggild Petersen og Claus F. Pedersen. For tiden er 3 af medlemmerne bosat i provinsen.

Hvert medlems funktionstid er højst 8 år. Udvalget er selvsupplerende, men nye medlemmer skal godkendes af DOF's bestyrelse.

For at en iagttagelse kan godkendes, skal mindst 5 stemme for og højst 1 imod. Dog i tilfælde af nye forekomster for landet skal mindst 6 være for og ingen imod.

Hvert andet år reviderer SU listen over de arter, som skal forelægges udvalget, for en offentliggørelse kan finde sted. Ingen er udgået af listen siden 1973-rapporten, men flere nye er kommet til (Steppeørn, Høgeørn og Sibirisk Gransanger), og Islommen er som følge af nye bestemmelseskriterier sat på igen.

Foruden de på listen nævnte, skal alle nye arter for landet forelægges. Det samme gælder nye yngleforekomster og forekomster på usædvanlig årstid samt usædvanlige grønlandske og færøske iagttagelser.

DEN REVIDEREDE SU-LISTE

Islom
Hvidnæbbet Lom
Albatrosser, også ubestemte
Lille Skråpe
Kuhls Skråpe
Storskråpe
Pelikaner, også ubestemte
Amerikansk Fregatfugl
Purpurhejre
Sølvhejre
Silkehejre
Kohejre
Tophejre
Nathejre
Dværghøjre
Amerikansk Rørdrum
Sort Ibis
Dværgegås
Grønlandsk Blisgås
Tundrasædgås
Rødhalsed Gås

Blåvinget And
Hvidøjet And
Halsbåndstrolch
Brilleand
Stellersand
Kongeederfugl
Kejserørn
Steppeørn
Stor Skrigeørn
Lille Skrigeørn
Høgeørn
Ørnevåge
Steppevåge
Steppehøg
Munkegrib
Gåsegrib
Adselgrib
Slangeørn
Jagtfulk
Lille Tårnfalk
Amerikansk Tårnfalk
Tjur
Jomfrutrane
Dværgrørn
Lille Rørn
Lille Sultanhøne
Stortræppe
Dværgræppe
Krævetræppe
Triel
Ørkenløber
Braksvale, også ubestemte
Sortvinget Braksvale
Steppevibe
Bartramsklire
Sneppeklire, også ubestemte
Damklire
Gulbenet Klire
Terekklire
Stribet Ryle
Prærieløber
Stylteløber
Wilson's Svømmesnepe
Lille Kjøve
Ismåge
Stor Sorthovedet Måge
Sorthovedet Måge
Sabinemåge
Rosenmåge
Hvidvinget Terne
Dougallsterne
Kortnæbbet Lomvie
Steppehøne
Østlig Turteldue

Skadegøg
 Gulnæbbet Gøg
 Dværghornugle
 Stor Hornugle
 Sneugle
 Høgeugle
 Spurveugle
 Alpesejler
 Hvidrygget Spætte
 Mellemflagspætte
 Tretået Spætte
 Guldspætte
 Rødrygget Svale
 Korttået Lærke
 Pungmejse
 Sortstrubet Drossel
 Brundrossel
 Gulddrossel
 Sibirisk Sortstrubet
 Bynkefugl
 Sydlig Nattergal
 Flodsanger
 Stribet Græshoppesanger
 Stor Græshoppesanger
 Tamarisksanger
 Vandsanger
 Sibirisk Gærdesanger
 Hvidskægget Sanger
 Nordsanger
 Lundsanger
 Sibirisk Gransanger
 Hvidbrynet Løvsanger
 Fuglekongesanger
 Bjergløvsanger
 Brun Fluesnapper
 Hvidhalset Fluesnapper
 Alpejernspurv
 Storpiber
 Bjergpiber
 Rosenbrystet Tornskade
 Rødhovedet Tornskade
 Rosenstær
 Sort Trupial
 Krognæb
 Hætteværting
 Gærdeværting
 Dvärgværting
 Pileværting
 Brunhovedet Værting

KOMMENTARER TIL ÅRSRAPPORTEN

Denne omfatter ikke mindre end 3 nye forekomster for landet: For Steppeørnens *Aquila nipalensis* og især Høgeørnens *Hieraaetus fasciatus* vedkommende kan man ikke udelukke, at det drejer sig om fugle undslupne fra fangenskab. Sibirisk Gransanger *Phylloscopus collybita trisus* er dokumenteret ved et skind, som nu befinder sig på Zoologisk Museum i København.

Iagttagelser fra Grønland er samlet sidst i listen. Af disse er Temmicksryle *Calidris temminckii* og Franklins Måge *Larus pipixcan* ikke tidligere truffet på Grønland.

Når intet andet nævnes, gælder iagttagelsen 1 fugl.

Regionsinddelingen fremgår af kortet fig. 1.

Islom *Gavia immer*

1974: 11.10., Korshage (S), Birthe og Erik Vikkelsø Rasmussen.

Hvidnæbbet Lom *Gavia adamsii*

1975: 20.10., Hanstholm (NJ), sommerdragt, Leo Borch.

Kuhls Skræpe *Calonectris diomedea*

1974: 17.11., Skagen (NJ), Knud Pedersen.
 Anden danske forekomst.

Purpurhejre *Ardea purpurea*

1975: 2.5., Vejlerne (NJ), Martin Enghoff og Ole Goldschmidt.

Sketork *Platalea leucorodia*

1974: 7.6.-8.6., Ulyshale, Møn (LFM), Per Schiermacher Hansen.

Kejserørn *Aquila heliaca*

1975: 31.8., Stignæs (S), juv., Lars Paaby og Lis og Bent Møller Sørensen.

Steppeørn *Aquila nipalensis*

1975: 3.3.-12.3., Frejlev, Lolland (LFM), juv., Leif Clausen, Søren Haugaard, Hans Lind og Jørgen Senstius.

Første danske forekomst. Fuglen viste ingen ydre tegn på tidligere fangenskab, men denne mulighed kan ikke udelukkes (se beskrivelse p. 139).

Ubest. Skrigeørn *Aquila clanga/pomarina*

1975: 31.8., Stignæs (S), Lars Paaby.

Lille Skrigeørn *Aquila pomarina*

1974: 22.4., Skagen (NJ), subad., David Boertmann, Alex Bühring og Bjarne Bertel.

Høgeørn *Hieraaetus fasciatus*

1974: 17.5.-18.5., Skagen (NJ), ad., David Boertmann, Orla Balslev Jensen og Bjarne Bertel.

Første danske forekomst. Sandsynligheden for undsluppen fangenskabsfugl er ret stor, da især gamle fugle er udprægede standfugle. Se DOFT 69: 141-142, 1975.

Slangeørn *Circaetus gallicus*

1974: 14.9., Busene, Møn (LFM), Bjarne Hemmingsen.

Jagtfalk *Falco rusticolus*

1975: 1.11., Bulbjerg (NJ), Jørgen Bech.

Terekklire *Xenus cinereus*

1974: 25.7.-30.7., Aflandshage, Amager (S), Stig Kjærgaard Rasmussen, Sv. Christoffersen og Robert T. Andersen.

Stribet Ryle *Calidris melanotos*

1975: 24.5., S.V.-Amager (S), Stig Kjærgaard Rasmussen.

Prærieløber *Tryngites subruficollis*

1975: 26.8., Ølseagle strand (S), Tim Andersen.

Anden danske forekomst.

Lille Kjove *Stercorarius longicaudus*

1975: 7.10., Gilleleje (S), juv., Jens B. Bruun.

Sorthovedet Måge *Larus melanocephalus*

1974: Maj, Farø (LFM), ad., K. Linnet.

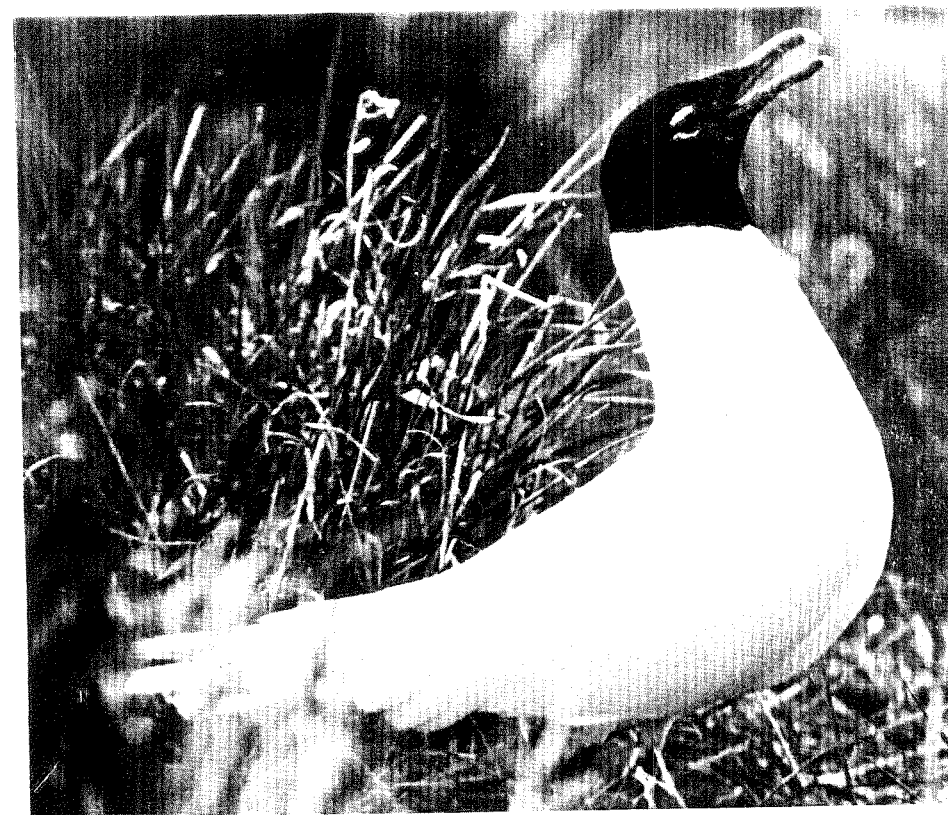

Fig. 2. Sorthovedet Måge *Larus melanocephalus*, Hjelm den 8. maj 1975. Foto Kjeld Hansen.
 Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, Hjelm Island (East Jutland), 8th May 1975.

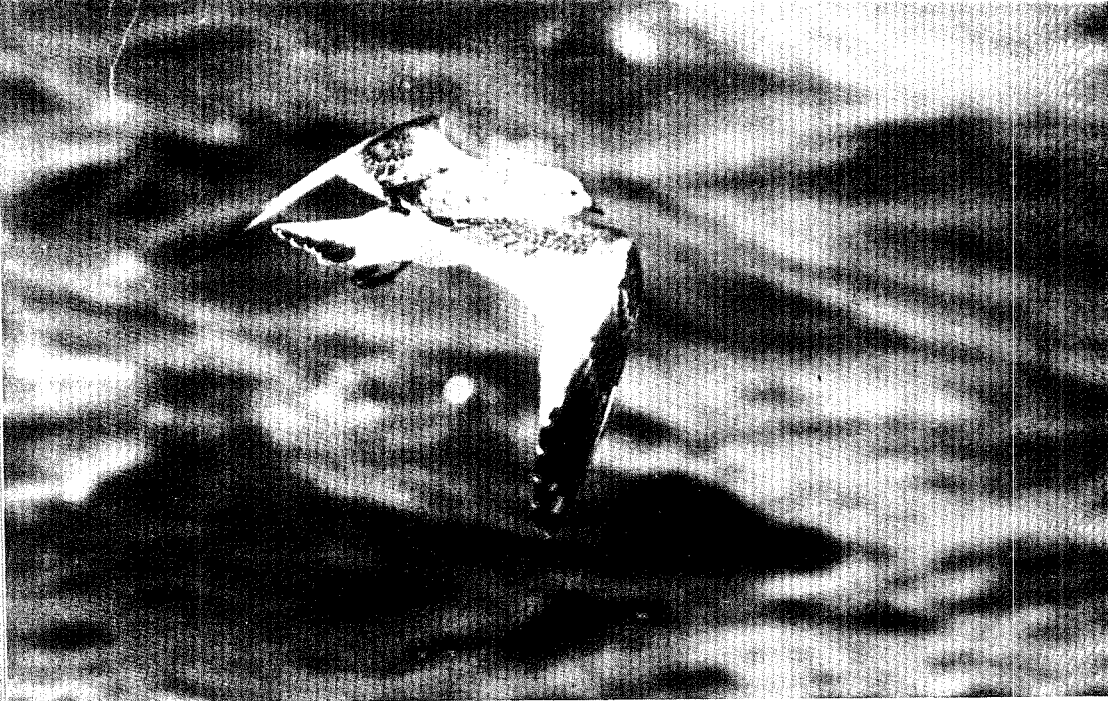

Fig. 3. Ung Sabinemåge *Xema sabini*, Hanstholm den 23. oktober 1975. Foto Morten Müller.
Juvenile Sabine's Gull *Xema sabini*, Hanstholm (NW Jutland), 23rd October 1975.

1975: 27.4.-12.5., Hjelm (ØJ), ad., Kjeld Hansen (se fig. 2).

Sabinemåge *Xema sabini*

1975: 20.10.-23.10., Hanstholm (NJ), juv., Morten Müller (se fig. 3).

Hvidvinget Terne *Chlidonias leucoptera*

1975: 6.8., Ølsemagle strand (S), juv., Tim Andersen.

Sneugle *Nyctea scandiaca*

1975: 25.2., Æbelø (F), Bent Staugaard Nielsen og Søren Bøgelund.

Høgeugle *Surnia ulula*

1975: Okt., Jægersborg (S), fundet trafikdræbt, H. Hjortaa.

Den første i 25 år.

Spurveugle *Glaucidium passerinum*

1974: 15.10., Kongelunden, Amager (S), Ole Thorup. — 24.12., Lille Gribso (S), Peter Jørgen Petersen.

1975: 20.2., Herlufsholmskoven (S), Peter Klausen. — 9.3. Grønholt Vang, Fredensborg (S), Jens V. Madsen.

Invasionen vinteren 1974-75 omfattede således 9 godkendte fugle (1 mulig genganger), alle fra Sjælland. (Se også 1974-rapporten).

Rødrygget Sval *Hirundo daurica*

1975: 2.5., Hejnsvig, Grindsted (VJ), Jørn Sørensen.

Pungmejse *Remiz pendulinus*

1974: 4.5., Busemarke Mose (LFM), H. Ingerslev.

Gærdesanger *Sylvia curruca*

1975: 27.1., Virum (S), Niels Svennevig.
Første danske vinterforekomst.

Sibirisk Gransanger *Phylloscopus collybita tristis*

1975: 11.5., Chr.ø (B), en svækket fugl fanget, døde senere, skindet på Zoologisk Museum, Kbh., J. Rabøl, B. Jacobsen og N. E. Franzmann.

Ved sammenligning med museets skinsamling af racerne *Ph. c. abietinus* og *Ph. c. tristis* viser fuglen udprægede karakterer af sidstnævnte. Racen er ikke tidligere med sikkerhed konstateret her i landet.

Hvidbrynet Løvsanger *Phylloscopus inornatus*

1975: 7.10., Gilleleje (S), Jens B. Bruun.

Hvidhalset Fluesnapper *Ficedula albicollis*

1974: 7.5., Jydelejet, Møn (LFM), han, Per Schiermacher Hansen.

Rosenbrystet Tornskade *Lanius minor*

1974: 27.5.-31.5., Busemarke, Møn (LFM), Bjarne Hemmingsen.

1975: 19.7.-29.8., Ishøj Strand (S), ad., Erik Vikkelsø Rasmussen, Tim Andersen og Jan Brøndum.

Dværgværling *Emberiza pusilla*

1972: 15.10., Blåvand (VJ), Susanne Forchhammer og Finn Nørregård.

1975: 11.5.-12.5., Chr.ø (B), J. Rabøl, B. Jacobsen og N. E. Franzmann.

GRØNLAND

Kanadagås *Branta canadensis*

1974: 3.7., Grønne Ejland, Disko Bugt, 3 fugle, Jørgen Ballegaard.

Sorarørvagtel *Porzana carolina*

1970: 9.7., Atangmik, Sukkertoppen distrikt, dræbt, Erik Hansen.

Amerikansk Blishøne *Fulica americana*

1970: 21.10., Kookøerne, Godthåb distrikt, skudt, Erik Hansen.

Strandhjejle *Phuvalis squatarola*

1974: 1.7.-3.7., Grønne Ejland, Disko Bugt, Jørgen Ballegaard.

Plettet Mudderklire *Tringa macularia*

1973: 1.11., Godthåb, skudt, Erik Hansen.
Er ikke iagttaget siden 1902.

Temmincksryle *Calidris temminckii*

1974: 21.7., Kap Stewart, Scoresbysund, ad., Hans Meltøfte.

Første forekomst i Grønland.

Hvidrygget Ryle *Calidris fuscicollis*

1974: 27.10., Frederikshåb, 2 ex., 1 skudt, Birger Knudsen.

Stribet Ryle *Calidris melanotos*

1975: 13.6., Danmarks Havn, Hans Meltøfte.
Er ikke tidligere iagttaget på østkysten.

Almindelig Ryle *Calidris alpina*

1974: 2.7., Grønne Ejland, Disko Bugt, Jørgen Ballegaard.

Kun 5 tidligere iagttagelser på vestkysten.
Ynglefugl i Østgrønland.

Franklins Måge *Larus pipixcan*

1974: 18.7., Godthåbsfjorden, ad., skudt, Erik Hansen.

Første forekomst i Grønland (se fig. 4).

Rosenmåge *Rhodostethia rosea*

1975: 2.6., Grønne Ejland, Disko Bugt, ad., skudt, Jørgen Ballegaard.

Bjerglærke *Eremophila alpestris*

1970: 24.5., Godthåb, skudt, Erik Hansen.

Fig. 4. Franklins Måge *Larus pipixcan*, adult, skudt i Godthåbsfjorden den 18. juli 1974. Foto: Erik Hansen.

Adult Franklin's Gull *Larus pipixcan*, shot in the Godthåb fiord, 18th July 1974. First record in Greenland.

